

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ БАНКУ

Анотація. Розглянуто сутність управління грошовими потоками з урахуванням особливостей діяльності в банківській сфері та визначено їх роль у системі управління. Розроблено механізм управління грошовими потоками банку.

Аннотация. Рассмотрена сущность управления денежными потоками с учетом особенностей деятельности в банковской сфере и определена их роль в системе управления. Разработан механизм управления денежными потоками банка.

Annotation. The article considered the nature of the cash flow management system with regard to peculiar for features of the banking activities and defined their role in the management system. A mechanism for managing bank cash flows was developed.

Ключові слова: грошові потоки, банк, управління, механізм.

В умовах сучасного розвитку ринку, який перебуває під постійним впливом кризи неплатежів, надзвичайно вагомою постає проблема управління грошовими потоками. Євроконтинентальна модель фінансової системи України з концентрацією ресурсів і подальшим їх перерозподілом у банках вказує на вагоме значення грошових потоків саме даного сектору у впливі на кон'юнктуру й зростання економіки. Тому постає необхідність у розгляді та формування моделі поведінки суб'єкта господарювання щодо досягнення цілей та оперативного реагування на зміни.

Одним із таких інструментів є механізм управління грошовими потоками, який повинен урахувати особливості прийняття рішень залежно від галузі.

Аналіз грошових потоків достатньо розглянуто в теоретичних і практичних працях з точки зору діяльності в інших секторах економіки, але їх дослідженню в банках не приділено достатньо уваги, тому це питання є актуальним.

Слід розглянути сутність і структуру "механізму управління грошовими потоками" в процесі банківської діяльності методом синтезу.

Суть "управління" залежить від специфіки дослідження. Вирішальну роль у пошуку характеристик відіграла кібернетика – наука, безпосереднім об'єктом вивчення якої є процес управління в цілому, без урахування особливостей. За допомогою категорій, вироблених нею, з'явилася можливість знайти єдині позиції до розуміння сутності терміна. Управління складається з двох підсистем – керуючої, яку прийнято визначати як суб'єкт управління, та керованої – об'єкт управління. Управління, з точки зору кібернетики, можна трактувати як цілеспрямований, програмований чи довільний вплив на об'єкти задля досягнення мети [1; 2].

В управлінні грошовими потоками в діяльності банку головним моментом є відображення їх руху відносно самого банку, оскільки це дозволяє: по-перше, традиційно характеризувати грошові потоки банку обсягами депозитних надходжень і наданих кредитів; а по-друге, визначає зв'язок банку із суб'єктами господарювання та населенням.

Тому, на думку автора, "грошовий потік" у банківській сфері – це рух грошових коштів та їх еквівалентів відносно банку, поданий у вигляді надходжень і витрат протягом періоду в грошовому вираженні.

Аналізуючи викладене, можна визначити поняття управління грошовими потоками в банківській діяльності як відкриту централізовану систему заходів банку у взаємовідносинах із зовнішнім середовищем (поданого у вигляді агентів та контрагентів), що спрямоване на досягнення постійної фінансової рівноваги в результаті координації вхідних та вихідних потоків. У даній системі об'єкт управління – грошові потоки, а суб'єктом є персонал банку.

Поняття "механізм" також використовується в різних сферах науки, обумовлюючи необхідність опису взаємодії соціальних та виробничих процесів для отримання позитивного ефекту.

Новітнє економічне тлумачення поняття, складене Л. Гурвіцом, Р. Майерсоном і Є. Месконом. Вони відображають механізм як взаємодію економічних суб'єктів, розглядаючи її як стратегічну гру, а гра, в даному випадку, – опис того, яким чином поводитимуть себе гравці (економічні суб'єкти) і до чого призведе будь-який набір дій, і визначаючи механізм як форму цієї гри [3].

У вітчизняній економічній літературі використовують два підходи в дослідженні механізму:

перший підхід досліджує внутрішню будову, що приводить його у дію, тобто механізм – це сукупність органів, засобів і способів (методів, прийомів, технологій) взаємодії між двома підсистемами організації – керуючою та керованою [4].

другий підхід визначає його, як порядок виконання певного виду діяльності, тому відповідно до іншого визначення, механізм – сукупність цілей, функцій, принципів та методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування організації [5].

"Механізм управління грошовим потоками" банку є моделлю дій з досягнення довгострокових цілей щодо формування та подальшої оптимізації під час управління грошових потоків з метою забезпечення ефективного функціонування та отримання постійних доходів. Його місце в системі управління грошовими потоками банку схематично можна подати на рисунку, на основі теорії систем, у вигляді зв'язної підсистеми, яка об'єднує керовану і керуючу, дозволяючи їм взаємодіяти між собою.

реалізація функцій управління, що відбувається через певні методи, можна навести у вигляді етапів процесу, який уособлює основну організаційно-економічну складову;

система інформаційно-правового регулювання грошових потоків включає регламентування форм розрахунків щодо операцій, порядок здійснення платежів, державне регулювання грошових потоків, забезпечує своєчасне отримання інформації та оперативне реагування на неї;

забезпечення управління грошовими потоками характеризує сукупність ресурсів, що становить програмно-технічну складову, яка є індивідуальною для кожного банку.

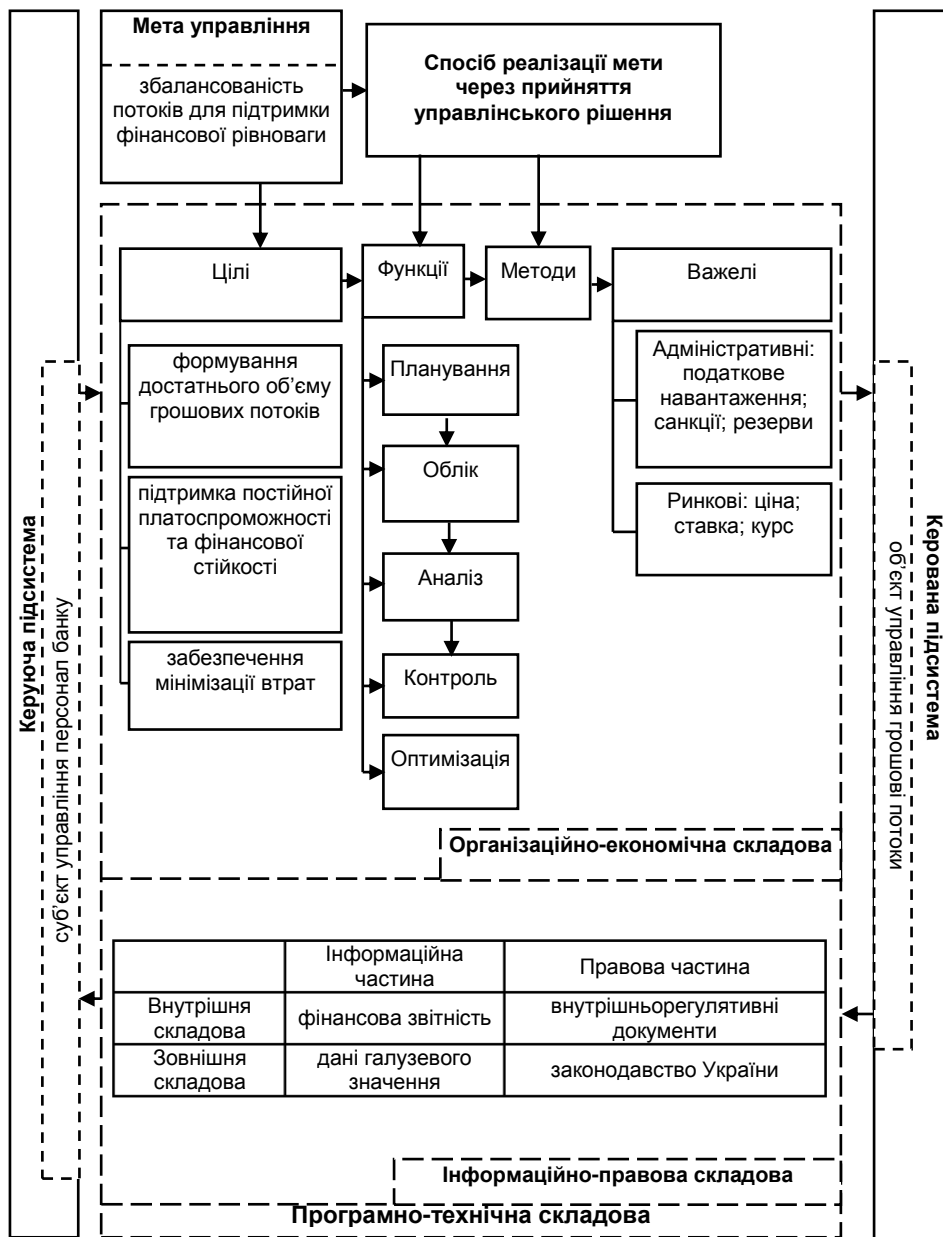

Рис. Механізм управління грошовими потоками банку

Виходячи зі схеми механізму управління грошовими потоками банку, мета управління подана у вигляді цілей: формування достатнього об'єму грошових потоків для реалізації діяльності відповідно до потреб клієнтів; підтримка постійної платоспроможності та фінансової стійкості, яка забезпечується за рахунок рівномірного надходження внутрішніх потоків та формування їх резерву; забезпечення мінімізації втрат від залучених грошових потоків у процесі реалізації грошового обігу під впливом зовнішніх факторів.

Наведені цілі реалізуються через функції управління, яким відповідають певні методи, що в сукупності формують основні етапи функціонування організаційно-економічної частини механізму управління грошовими потоками банку.

Оскільки управління відбувається обмеженими ресурсами, для ефективності потрібно забезпечити збалансованість надходжень і витрат шляхом фінансового планування, що є першим етапом, тобто прогнозування потреби в ресурсах для їх подальшого використання. Характерною особливістю планування у банківських установах, які обумовлені специфікою їх діяльності, є відсутність збитковості.

Таким чином, основою даного етапу є порівняння планових і фактичних даних у формі багатоваріантних розрахунків, результатом яких є збалансування загального бюджету банку. Відхилення є сигналом про необхідність

коректування запланованих заходів, що дає можливість адаптації до раптових змін, підвищуючи ефективність операцій в умовах конкуренції [6 – 8].

В економічній літературі рекомендується здійснювати планування та прогнозування на основі інформаційної бази збалансованої системи, розробленої Д. Нортоном і Р. Капланом, але можливе використання також інших методів: бюджетування; планування грошових надходжень та відтоку за період; розрахунок чистого грошового потоку; визначення загальної потреби в короткостроковому фінансуванні [6; 7; 9].

У процесі чергового етапу відбувається збір інформації за координацією функцій і завдань служб бухгалтерського, фінансового та операційного менеджменту.

Наступним етапом є проведення аналізу. Він включає прийняття економічно обґрунтованих рішень, що забезпечує функціонування даного процесу. Кризові умови посилюють актуальність проблеми вдосконалення і правильної побудови алгоритму аналізу показників. Як зазначають науковці, у практичному аспекті система проведення аналізу не має логічної послідовності дій та способів виконання, тому потребує належного теоретичного обґрунтування та практичної апробації згідно з правилами та процедурами рекомендацій Базеля II [10].

Аналіз грошових потоків пов'язаний із з'ясуванням причин, які вплинули на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу, можна дослідити як за довгостроковий, так і за короткостроковий періоди. Він повинен здійснюватись на основі звітних і планових показників. На практиці застосовуються такі методи визначення грошового потоку: прямий, непрямий і метод ліквідного грошового потоку. Також можуть бути використані методи експертних оцінок і статистичного аналізу [5; 11].

Значення контролю за грошовими потоками полягає в тому, що суб'єкт управління здійснює перевірку виконання запланованих параметрів їх формування та напрямів використання. Дотримання синхронності у встановленні періоду, а в разі виявлення порушень – сигналізація про необхідність коригування процесу управління. Таким чином, контроль є засобом отримання інформації про грошові потоки каналом зворотного зв'язку, тобто за результатами свого управлінського впливу на об'єкт управління [7].

Слід зазначити, що на кожному етапі механізму управління грошовими потоками банк повинен приділяти увагу оптимізації для підвищення ефективності. Тому даний етап не може слідувати за іншим і потребує окремого розгляду. З метою забезпечення платоспроможності та зменшення максимальної потреби в залишках грошових коштів банк повинен обирати найефективніші форми регулювання грошових потоків. Завданнями оптимізації грошових потоків є: виявлення і реалізація резервів, що дозволяють знизити залежність зовнішніх джерел залучення коштів; забезпечення оптимальної збалансованості позитивних і негативних грошових потоків у часі і за обсягом; оптимальне узгодження в управлінні грошовими потоками за окремими видами діяльності з метою досягнення стратегічної мети підприємства.

Отже, банк є фінансовим посередником, який мобілізує ресурси і спрямовує їх на потреби реального сектору, виступаючи одним із двигунів стимулювання розвитку економіки. Ураховуючи, що на рух його грошових потоків впливають дії інших суб'єктів господарювання, у фінансово-економічному просторі, та швидкість зміни даних стає очевидним, що система їх управління необхідна для виконання як стратегічних, так і короткочасних планів, збереження фінансової стійкості та більш раціонального використання активів і джерел фінансування.

Сукупність конкретних методів і форм, що використовуються банком для організації руху грошових коштів та їх еквівалентів у часі та просторі відповідно до визначених критеріїв і цілей формує модель механізму управління грошовими потоками. Її ефективність повинна забезпечувати реалізацію як загальних цілей управління фінансами банку, так і специфічних, дозволивши підтримувати належний рівень банківської ліквідності, платоспроможності та збалансування вхідних і вихідних потоків.

Наведена структура механізму управління ними може дозволити підвищити ступінь оперативності реагування з точки зору збалансованості надходжень і видатків. Таким чином, можна стверджувати, що грошові потоки є складним явищем, органічно інтегрованим у систему організації фінансової діяльності, а механізм їх управління потребує подальшого дослідження для розвитку вітчизняної банківської системи до європейських стандартів.

Наук. керівн. Кондусова Л. Ф.

Література: 1. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с. 2. Приживара С. В. Управління як специфічний вид діяльності / С. В. Приживара // Державне будівництво. – 2012. – № 1. – С. 36–40. 3. Hurwicz, L. Mechanizm design Theory [Electronic resource] / Leonid Hurwicz, Eric S. Maskin, Roger B. Myerson. – Access mode : http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2007/eoadv07.pdf. 4. Фінанси підприємств : підручник

/ кер. авт. кол. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. – 4-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 571 с. 5. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. для студ. вузів / за ред. Г. Г. Кірейцева. – [3-ге вид., перероб. і

доп.]. – К. : Центр навчальної літ-ри, 2004. – 531 с. 6. Кочнева Н. А. Планирование денежных потоков в коммерческом банке [Электронный ресурс] / Н. А. Кочнева. – Режим доступа : <http://kraspubl.ru/content/view/130/56>. 7. Бархатов А. Особенности применения логистики в сфере банковских услуг / А. Бархатов // Логистика. – 2011. – № 2. – С. 79–80. 8. Сюркало Б. І. Планування в системі управління фінансами банківських установ / Б. І. Сюркало // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Т. 2. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – С. 61–62. 9. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник для студ. вищ. навч. закл. / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна ; Дніпропетр. ун-т екон. та права. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 528 с. 10. Кот О. С. Сучасна організаційна система аналізу грошових потоків банків [Електронний ресурс] / О. С. Кот. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2009_2/R1/3.pdf. 11. Методы измерения и анализа денежных потоков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finance0.ru/?id=429>.